

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU5

Skydds jakt på varg

Sammanfattning

Med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § första stycket riksdagsordningen föreslår utskottet att riksdagen tillkännager för regeringen att den ska

- ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram nya rekommendationer för skydds jakt på varg som också gör det möjligt att fatta beslut om skydds jakt på ett helt revir
- göra det tryggare, enklare och snabbare för personer att ansöka om skydds jakt
- se över sekretessbestämmelserna i samband med skydds jakt och licens jakt
- se till att staten tar ett större ansvar för skydds jakt
- utreda förutsättningarna för att bekosta utbildning av certifierade hundar genom viltskadeanslaget.

I betänkandet finns tre reservationer (S, MP, V, L).

Behandlade förslag

Utskottet lägger fram förslaget på eget initiativ.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Skyddsjakt på varg	5
Reservationer	10
1. Skyddsjakt på varg (S, MP)	10
2. Skyddsjakt på varg (V)	12
3. Skyddsjakt på varg (L)	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skyddsjakt på varg

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om skyddsjakt på varg och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 1 (S, MP)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (L)

Stockholm den 19 november 2020

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Yasmine Eriksson (SD), Kjell-Arne Ottosson (KD), Bengt Eliasson (L) och Peter Helander (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Centerpartiet föreslog vid utskottets sammanträde den 26 maj 2020 att utskottet skulle besluta om ett utskottsinitiativ om frågor kopplade till skydds jakt på varg.

Utskottet beslutade den 4 juni 2020 att inleda beredningen av Centerpartiets utskottsinitiativ som ett ärende. Socialdemokraterna, Liberalerna och Miljöpartiet begärde samma dag i enlighet med 10 kap. 9 § riksdagsordningen att utskottet skulle begära in upplysningar i ärendet från företrädare för olika departement och myndigheter m.fl. Utskottet beslutade den 25 augusti 2020 att hålla en informationsdag om utskottsinitiativet den 14 september 2020.

Informationsdagen genomfördes via Skype vid utskottets sammanträde den 14 september 2020. Under dagen deltog företrädare för Miljödepartementet, Näringsdepartementet, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Viltskadecenter, Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Centrum mot våldsbejakande extremism, Svenska Samernas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden, Svenska Jägareförbundet, Skandulv och Statens veterinärmedicinska anstalt samt forskare från Stockholms universitet, Uppsala universitet och Umeå universitet.

Utskottets överväganden

Skydds jakt på varg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om skydds jakt på varg och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 1 (S, MP), 2 (V) och 3 (L).

Bakgrund

Den svenska rovdjurspolitiken

Den nuvarande inriktningen på rovdjurspolitiken godkändes av riksdagen 2013 (prop. 2012/13:191, bet. 2013/14: MJU7, rskr. 2013/14:99). Det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn (de s.k. stora rovdjuren) i Sverige ska uppnå och bibehålla en gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållningen inte påtagligt försvåras och socioekonomiska hänsyn tas.

I propositionen anfördes att huvudregeln även fortsättningsvis bör vara att sökanden genomför och bekostar beviljad skydds jakt men att länsstyrelserna, på samma sätt som tidigare, bör få göra avsteg från detta. Enligt regeringen skulle en ordning där länsstyrelsens personal ska ombesörja skydds jakt på annans mark strida mot den jakttradition som råder i landet, där jakträtten är kopplad till en nyttjanderätt av marken. Det är inte statens ansvar att utföra skydds jakt annat än när sådan jakt har initierats av en myndighet. Däremot kan staten vara sökanden behjälplig i viss utsträckning. Verkställighet av skydds jakt bör därför som huvudregel ombesörjas av den som har ansökt om skydds jakten.

Regeringen anförde vidare att det finns omständigheter som talar för att länsstyrelsen även fortsättningsvis bör kunna bidra med medel och bistå med verkställighet i vissa fall. Det kan enligt regeringen exempelvis handla om skydds jakt efter stora rovdjur i väglöst land, skydds jakt efter sådana arter som järv och varg samt björnhonor med ungar, där det i dag kan saknas beprövade jaktmetoder eller då det finns omständigheter som gör att besluten måste genomföras särskilt skyndsamt. I första hand bör dock skydds jaktbesluten utformas på ett sådant sätt att relevanta hjälpmedel vid jakt får användas och att utomstående jägare kan anlitas i så stor utsträckning som möjligt.

Enligt propositionen bör beslut om skydds jakt efter stora rovdjur basera sig på god kunskap om regionala förhållanden. Regionala förvaltningsplaner för bl.a. varg bör därför inkludera bedömningar av om det finns områden inom länet som är särskilt sårbara för förekomst av stora rovdjur. Exempel på sådana områden är renskötselområdets kalvningsland under kalvningsperioden,

områden med traditionellt fåbodbruk under betessäsongen, områden med särskilt hög täthet av tamdjursbesättningar samt skärgårdsöar med frigående betesdjur. Uppgifter om bl.a. områdets särskilda värden, de risker som förekomst av stora rovdjur medför, möjligheter att förebygga skador av rovdjur, områdets lämplighet som rovdjurshabitat samt vilka andra mål som riskerar att stå i konflikt med art- och habitatdirektivets strikta skydd av stora rovdjur i området bör därför enligt regeringen redovisas i de regionala förvaltningsplanerna.

Bernkonventionen och art- och habitatdirektivet

Ramarna för den svenska rovdjursförvaltningen sätts av internationella konventioner och EU-direktiv. Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (Bernkonventionen) syftar till att främja ett mellanstatligt samarbete för att bevara vilda djur- och växtarter och livsmiljöer samt skydda hotade flyttande arter. Varg är en av de strängt skyddade arterna enligt konventionen. Både Sverige och EU har ratificerat konventionen.

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, det s.k. art- och habitatdirektivet, bygger på Bernkonventionen. Direktivets syfte är att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom att bevara livsmiljöer och vilda djur och växter. I direktivets bilaga 4 anges vilka djur- och växtarter som kräver strikt skydd av medlemsstaterna, och här återfinns varg. Att en art är strikt skyddad innebär att dessa djur som huvudregel inte avsiktligt får fångas eller dödas i naturen. Direktivet ger dock medlemsstaterna möjlighet att göra undantag från skyddskraven under vissa särskilt angivna förutsättningar, förutsatt att det inte finns någon annan lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden i deras naturliga utbredningsområde.

Skyddsjakt

Naturvårdsverket får enligt 23 a och 23 b §§ jaktförordningen (1987:905) fatta beslut om skyddsjakt efter varg. Beslut får fattas efter ansökan av den som riskerar att drabbas av skada eller på myndighetens eget initiativ. Om det finns en stor sannolikhet att allvarlig skada kommer att uppstå får beslut om skyddsjakt fattas även om ingen skada ännu har inträffat. Beslut om skyddsjakt får dock endast fattas om det inte finns någon annan lämplig lösning och om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Beslutet måste även motiveras av något av följande skäl:

1. av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön

2. av hänsyn till flygsäkerheten
3. för att förhindra allvarlig skada, särskilt på grödor, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom eller
4. för att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana djur eller växter.

Beslut om skydds jakt kan fattas vid behov, året om. Jakttiden för det specifika tillfället fastställs i det aktuella beslutet om skydds jakt. Naturvårdsverket har, i enlighet med 24 a § jaktförordningen, delegerat rätten att besluta om skydds jakt på varg till samtliga länsstyrelser utom Länsstyrelsen i Gotlands län. Nuvarande delegation gäller t.o.m. den 30 juni 2023.

Jaktförordningen medger även att varg får dödas för att skydda tamdjur

1. när rovdjuret angriper och skadar tamdjuret eller om det är uppenbart att ett sådant angrepp är omedelbart förestående
2. om det finns skälig anledning att befara ett angrepp på tamdjuret och dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur eller
3. om rovdjuret befinner sig inom inhägnat område avsett för skötsel av tamdjuret och det finns skälig anledning att befara ett angrepp där (28 §).

Vargen får dock bara dödas när det inte går att skrämja bort den eller på något annat lämpligt sätt avbryta eller avvärja angreppet.

Ärenden och mål om jakt efter bl.a. de stora rovdjuren ska handläggas skyndsamt enligt 42 § jaktlagen (1987:259) och 58 a § jaktförordningen. Alla beslut om skydds jakt överklagas till samma överinstans, Förvaltningsrätten i Luleå, och därefter till Kammarrätten i Sundsvall.

Sekretess

Enligt 21 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, gäller sekretess för en uppgift om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor, den enskildes telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med hon eller henne samt för motsvarande uppgifter om den enskildes anhöriga, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Av 10 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) framgår att sekretess gäller i personaladministrativ verksamhet hos vissa myndigheter för uppgifter om personnummer och födelsedatum, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Bestämmelsen omfattar länsstyrelserna, när det gäller personal i verksamhet som rör handläggning av bl.a. rovdjursfrågor, och Polismyndigheten.

Enligt 20 kap. 1 § OSL gäller sekretess för uppgifter om en djur- eller växtart som är i behov av skydd och som det finns ett intresse av att bevara i

ett livskraftigt bestånd, om det kan antas att ett sådant bevarande av arten inom landet eller en del av landet motverkas om uppgiften röjs.

Certifiering av hundar

Besiktningshundar kan användas vid besiktning av rovdjursskador tillsammans med en utbildad besiktningssperson. Besiktningshundar används t.ex. när ett djur har förts bort och det därför är svårt att bedöma orsaken till skadan. Viltskadecenter ansvarar för utbildning och certifiering av besiktningshundar.

Utskottets ställningstagande

Skydds jakt på ett helt revir

Viltskadecenters rekommendationer i fråga om skydds jakt är 15 år gamla och inte längre aktuella. Det finns en rättslig möjlighet att fatta beslut om skydds jakt på varg även om ingen skada inträffat. Detta skulle kunna avse ett helt revir, men regelverket har inte tillämpats på detta sätt. I stället fattas beslut om skydds jakt för en varg i taget och den sammanlagda processen tar därmed för lång tid. Det krävs en ny praxis och nya rekommendationer som tydligt gör att beslut om skydds jakt, i fall med upprepade skador, kan omfatta alla vargar i den skadegörande flocken.

Skydds jakt på genetiskt viktiga vargar ska kunna utföras med hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär. Skydds jakt ska, till skillnad från licensjakt, inte behöva ta hänsyn till den genetiska statusen hos den varg som orsakar stor skada. Att ha olika måttstockar på vilken skada en genetiskt viktig varg och en icke genetiskt viktig varg får orsaka rimmor illa med syftet med skydds jakt. För att undvika att beslut om skydds jakt behöver fattas är det förebyggande arbetet viktigt.

Utskottet vill framhålla att det är möjligt att bevilja skydds jakt på en art som ännu inte har uppnått gynnsam bevarandestatus så länge skydds jakten inte försämrar möjligheten för arten att på längre sikt uppnå denna status.

Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den ska ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram nya rekommendationer för skydds jakt på varg som också gör det möjligt att fatta beslut om skydds jakt på ett helt revir.

Ansökan om skydds jakt

För de människor som får ta konsekvenserna av den förda vargpolitiken är det viktigt att länsstyrelserna, när angrepp är på väg att ske eller har skett, agerar skyndsamt för att hindra angrepp eller förnyade angrepp. Därför bör beslut om skydds jakt kunna fattas på ett enkelt sätt under vissa givna former. I rovdjurspropositionen från 2013 fastslås att vargens förekomst i län med fåbodbruk, intensiv fårskötsel eller skärgårdar ska begränsas till de områden

där den gör minst skada. Detta borde innebära att skyddsjakt ska beviljas dels i dessa områden, dels när vargen befinner sig i områden med omfattande större djurhållning. Detta ligger i linje med vad som gäller för renskötselområdet. Om det rör sig om en varg som orsakar stor skada ska enligt utskottets mening ett snabbt beslut om skyddsjakt kunna tas oberoende av den genetiska statusen hos vargen.

Utskottet anser därför att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den ska göra det tryggare, enklare och snabbare för personer att ansöka om skyddsjakt.

Sekretess

Det är redan i dag möjligt att sekretessbelägga uppgifter i samband med skyddsjakt. Denna möjlighet utnyttjas dock i varierande grad beroende på vilken myndighet som beslutar. Enligt utskottets mening ska den som ansöker om skyddsjakt, utför skyddsjakt eller utför licensjakt kunna få sina personliga uppgifter belagda med sekretess om man så begär. Själva besluten om skyddsjakt eller licensjakt och dessas motivering ska dock inte kunna vara föremål för sekretess.

Utskottet anser därför att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att säkerställa att sekretessbestämmelserna i samband med skyddsjakt och licensjakt erbjuder denna möjlighet.

Statens ansvar för skyddsjakt

Länsstyrelserna kan enligt gällande regelverk ta initiativet till skyddsjakt och därmed ta ansvaret för skyddsjakten. Länsstyrelserna kan också ta ett ekonomiskt ansvar för skyddsjakten. Dessa möjligheter borde enligt utskottets mening användas mer frekvent. I dag är skillnaden stor mellan länsstyrelserna i fråga om tillämpningen av dessa regelverk.

Utskottet anser därför att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den ska se till att staten tar ett större ansvar för skyddsjakt.

Certifiering av hundar

I dag finansieras besiktningspersonernas verksamhet av viltskadeanslaget. Det finns ett behov av att certifiera fler hundar som kan säkerställa när det skett ett vargangrepp. Utskottet anser därför att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den ska utreda förutsättningarna för att bekosta utbildning av certifierade hundar genom viltskadeanslaget.

Reservationer

1. Skydds jakt på varg (S, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs olika åtgärder för att förebygga viltangrepp och viltskador på tamdjur och husdjur och bedömer likt regeringen att flera åtgärder måste samverka. Vi kan tydligt se att det finns ett behov av mer samverkan mellan de som berörs av rovdjurspolitiken. Vi vill framhålla vikten av respekt för både människa och rovdjur. Vi är tydliga med att vi ska ha livskraftiga bestånd av alla våra stora rovdjur. Det ska också vara möjligt att bedriva djurhållning för att hålla markerna öppna och att bedriva jakt. Syftet med de åtgärder som regeringen genomför inom rovdjursförvaltningen är att människor och rovdjur ska kunna samexistera. Regeringen tog som ett led i detta under förra mandatperioden fram villkor för licensjakt som ska vara transparent och rättssäker och som måste vara förenlig med EU-rätten.

Utskottets informationsdag om skydds jakt på varg visade att betydelsen av genetiskt friska individer är stor och att det är det sammantagna jakttrycket – av skydds jakt, licensjakt och illegal jakt – som påverkar varens bevarandestatus. Vi menar att skyddsjakten är mycket viktig för att samexistensen mellan människor och rovdjur ska fungera på ett bra sätt. Tyvärr finns det motsättningar, framför allt när det gäller illegal jakt, vilket motverkar att skyddsjakten ska kunna bedrivas på ett mer effektivt sätt.

Informationsdagen visade tydligt att det finns skäl att säkerställa en fungerande och rättssäker skydds jakt. Informationsdagen visade också att det finns skäl att säkerställa och tydliggöra beslutsprocesser och kriterier för skydds jakt så att de i ännu större utsträckning kan bidra till rovdjurspolitikens olika syften.

Vi har på ett konstruktivt sätt mött upp för att försöka hitta en så bred majoritet som möjligt i frågan trots att de flesta av förslagen är budgetpåverkande och bör drivas i budgetförhandlingar. Våra försök har dock varit förgäves och vi kan inte ställa oss bakom utskottsinitiativet. När det kommer till de olika punkterna i förslaget vill vi särskilt framhålla följande.

När det gäller frågan om skydds jakt på ett helt revir kan vi konstatera att det redan i dag finns en rättslig möjlighet att fatta beslut om skydds jakt på en grupp vargar. Detta skulle kunna gälla hela revir. Vi ser att det krävs nya

arbetssätt som tydligare medger skydds jakt på ett effektivt, rättssäkert och snabbt sätt. Samtidigt anser vi att ansvariga myndigheter bör överväga att underlätta processerna när det gäller t.ex. att flytta en varg, om vargen anses genetiskt viktig. Viltskadecenters rekommendationer i fråga om skydds jakt är 15 år gamla och inte uppdaterade. Därför anser vi att Naturvårdsverket bör utreda och ta fram nya, uppdaterade rekommendationer för skydds jakt av varg. Vi kan dock tydligt se att punkten är budgetpåverkande och avser att driva den ekonomiska aspekten av frågan inom ordinarie budgetprocess.

När det gäller frågan om ansökan om skydds jakt anser vi att det behövs olika slags stöd och rådgivning för de människor som berörs av den förda rovdjurspolitiken. Det finns även skäl att förbättra möjligheten till samordnade insatser mellan viltskydd, rovdjursavvisande stängsel, skrämselfångstgärder och skydds jaktbeslut. När ett angrepp är på väg att ske eller har skett är det av största vikt att frågan om stöd eller beslut om skydds jakt handläggs skyndsamt. Vi ser också att länsstyrelserna behöver känna att de har ett stöd för att agera skyndsamt för att förhindra angrepp och förnyade angrepp. Alla de åtgärder som behövs är dock budgetpåverkande.

Det är redan i dag möjligt att sekretessbelägga uppgifter i samband med skydds jakt. Anledningen till och besluten om skydds jakt är inte och ska inte vara föremål för sekretess. Vi anser inte att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om något som redan i dag är möjligt.

När det gäller frågan om statens ansvar för skydds jakt kan vi konstatera att länsstyrelserna redan i dag kan ta initiativet till skydds jakt och därmed ta ansvaret för skydds jakten. Vi ser att länsstyrelserna ibland har varit överdrivet försiktiga med att använda den möjligheten. Vi kan dock tydligt se att punkten är budgetpåverkande och avser att driva den ekonomiska aspekten av frågan inom ordinarie budgetprocess.

Certifierade hundar är en betydelsefull del av arbetet för att säkerställa vargangrepp, och vi anser att den verksamhet som finns i dag med fördel skulle kunna utvecklas. Detta skulle, i kombination med utökade DNA-tester, kunna göra skydds jakten än mer effektiv. Utskottsmajoritetens förslag om att utreda om utbildning av certifierade hundar också skulle kunna bekostas av viltskadeförslaget är dock budgetpåverkande. Vi kommer därför att driva den ekonomiska aspekten av frågan inom ordinarie budgetprocess.

När det gäller den viktiga frågan om kartor över sårbara områden, som inte fick majoritet i utskottet och som utgick under beredningen, kan vi konstatera att det redan i dag finns underlag när det gäller sårbara områden. Enligt vad som framkom vid utskottets informationsdag finns det dock en förbättringspotential i detta avseende när det gäller samordningen mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna. Vi avser att inom landsbygdspolitiken säkerställa att de databaser och kartor över djurhållning som redan i dag finns hos Jordbruksverket också ska kunna användas inom de olika myndigheternas naturvårdsenheter.

2. Skydds jakt på varg (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster är grunden för vår välfärd. De stora rovdjuret har en stor betydelse för övrig biologisk mångfald eftersom de är överst i näringskedjan. Denna roll brukar ofta betecknas toppredator. Förlusten av en toppredator kan få hela ekosystem att kollapsa. Antalet rovdjur påverkar således bestånden och utbredningen av en mängd djur- och växtarter i vårt land.

Sverige ska ha ett långsiktigt livskraftigt bestånd av alla de stora rovdjuret. Samtidigt är det självklart att det ska vara möjligt att hålla tamdjur.

Det som framkom vid utskottets informationsdag om skydds jakt och de fakta som presenterades där är inte förenligt med de förslag som Centerpartiet nu har lagt fram. Den information som utskottet fick om vargarnas genetik visar tydligt att den svenska vargstammen står inför en hög inavel och genetisk isolering samt att vargstammen inte når målet för långsiktig genetisk livskraft.

Sedan 2013 har vargstammen minskat från omkring 415 individer till omkring 360. Riksdagen har tagit beslut om ett referensvärde på 170–270 vargar. Detta ska ses som ett golv, inte ett tak. Referensvärdet ska fastställas på vetenskaplig grund av ansvarig myndighet för att säkerställa artens gynnsamma bevarandestatus. Nivån ska inte vara föremål för politisk bedömning.

Förslaget om att göra det möjligt att vid behov tillåta skydds jakt på ett helt revir i stället för på enskilda individer kan strida mot art- och habitatdirektivet. Det skulle kunna leda till att vargar som inte varit upphov till någon skada blir skjutna. EU-domstolens två domar om den finska jakten visar att detta inte är tillåtet. Trots det finns det i Sverige i dag inget formellt hinder mot att tillåta skydds jakt på ett helt revir. Att skydds jakt i praktiken inte har tillåtits på hela revir i Sverige kan vara på grund av att det i de enskilda fallen inte har bedömts vara nödvändigt. Risken är att utskottets förslag skulle innebära att det införs en rättslig grund som gör det möjligt att avliva individer som inte gett upphov till skador. Saken har inte prövats i Sverige än, men resultatet i den s.k. finska vargdomen från 2007 tyder på att detta inte heller är förenligt med art- och habitatdirektivet.

Initiativet syftar även till att göra det snabbare och enklare att ansöka om skydds jakt. Jag kan konstatera att beslut om skydds jakt redan i dag ska handläggas skyndsamt. Jag har inget emot förbättrade administrativa åtgärder men anser att det rör sig om budgetpåverkande åtgärder.

När det kommer till att ändra sekretessbestämmelserna i samband med skyddsjakt och licensjakt invänder jag inte mot att sekretess används om någon som deltar i jakten kräver det. Däremot är det viktigt att ärenden om hot anmäls till polisen.

Förslaget om att se till att staten tar ett större ansvar för skyddsjakt är formulerat så att det inte framgår om det avser ansvar ur en praktisk eller ur en ekonomisk synvinkel. Praktiskt sett har länsstyrelserna redan i dag möjlighet att ta initiativ till skyddsjakt. I och med det har de också ansvaret. Avser man i stället ekonomiskt sett, alltså att staten ska ta kostnaden för en del av skyddsjakten, är det en budgetpåverkande fråga som närmare bör belysas i omfattning och syfte.

Sist men inte minst vill man via initiativet se till att det utreds hur fler hundar ska kunna certifieras för att säkerställa att det har skett vargangepp. Eftersök bekostas i dag av viltskadeanslaget medan träning av hundar i många fall betalas av privatpersoner. Det går helt klart att förbättra den ordningen. Om hundars utbildning också ska bekostas av viltskadeanslaget behöver det dock ingå i budgetprocessen.

Det ska finnas tillräckligt många rovdjur för att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås. Varg och övriga rovdjur spelar en viktig roll för våra ekosystem. Skyddsjakt ska även fortsättningsvis få tillämpas på varg. Det är viktigt att tillräckliga resurser avsätts för att förebygga och kompensera för rovdjursskador. Under förra mandatperioden var Vänsterpartiet med regeringen och ökade anslagsnivån för detta, men ytterligare ökning kan vara nödvändiga.

3. Skyddsjakt på varg (L)

av Bengt Eliasson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Liberalernas förslag om rovdjurspolitik återfinns i kommittémotion 2020/21:3273. Motionerna från allmänna motionstiden behandlas inte i detta betänkande men Liberalernas förslag i den ovannämnda motionen ligger till grund för detta ställningstagande.

Kunskapsläget när det gäller förvaltningen av vargstammen diskuterades under miljö- och jordbruksutskottets slutna informationsdag den 14 september 2020. Miljödepartementet, Näringsdepartementet, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Viltskadecenter, polisen, Brottsförebyggande rådet, Svenska Samernas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Naturskyddsföreningen,

Världsnaturfonden, Svenska Jägareförbundet, Skandulv, Statens veterinärmedicinska anstalt, Stockholms universitet, Uppsala universitet och Umeå universitet delade då med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

Det är beklagligt att regeringen i början av 2015 lade ned Jaktlagsutredningen i förtid. Eftersom utredningen inte kunde fullfölja sitt arbete har många frågor förblivit olösta. Det finns behov av att tillsätta en ny jaktlagsutredning eftersom det finns många frågor som bör utredas. Förutom regleringen av skydds jakt, som är nödvändig i vissa fall för att exempelvis värna tamdjur, skulle även frågan om åtgärder mot illegal jakt på rovdjur kunna uppmärksammas i det sammanhanget.

Rovdjursstammarna i Sverige bör värnas. Hur många vargar som krävs för att vargstammen ska vara livskraftig är dock en fråga för expertisen. Naturvårdsverket bedömer antalet utifrån det aktuella forskningsläget. Bedömningarna utgår från vetenskapliga analyser av populationens storlek och utveckling. Bedömningen av antalet vargar är därmed en fråga för expertisen och inte en bedömningsfråga för riksdagen.

Den regionaliserade rovdjursförvaltningen är viktig och ska fortsätta. Dialogen med lokalbefolkningen i de berörda områdena är en mycket viktig del i detta arbete. En samexistens med rovdjur bygger på att det finns en förvaltning som tar hänsyn till regionala och lokala förutsättningar. Människors oro för t.ex. angrepp på tamboskap behöver tas på allvar för att en hållbar förvaltning ska vara möjlig. Det är därför viktigt att stärka dialogen om rovdjursförvaltningen. Förebyggande åtgärder och metoder för att förebygga konflikter mellan rovdjur och tamboskap bör komma i fråga. Det kan handla om att skrämna individer, sätta upp stängsel, använda hundar och i slutändan kunna ta bort närgångna individer genom skydds jakt när allt annat har prövats.

Administrativa frågor om åtgärder och skydds jakt bör hanteras skyndsamt av berörda myndigheter. Myndigheterna bör även vidta förebyggande åtgärder för att motverka rovdjursangrepp. Det kan t.ex. röra sig om rovdjursstängsel, men även om akuta åtgärder. Licensierade hundar kan vara ett sätt att verifiera vargangrepp. Kostnaderna för att förebygga och hantera konsekvenserna av rovdjursangrepp bör bäras av staten, vilket ger anledning till åtgärder i budgetprocessen. Kompensation samt åtgärder i Sverige bör jämföras med hur andra länder hanterar motsvarande frågor. Det bör även övervägas hur exempelvis landsbygdsprogrammet i ökad utsträckning kan användas även för förebyggande åtgärder och för att ersätta rovdjursskador.

När staten bär ansvaret för konsekvenserna av rovdjursförvaltningen kan sannolikt attityden till rovdjursförvaltningen i allmänhet, och till förvaltningen av vargen i synnerhet, påverkas i positiv riktning.

Under miljö- och jordbruksutskottets informationsdag den 14 september 2020 framgick det tydligt att betydelsen av genetiskt friska individer är stor och att det är det sammantagna jakttrycket – av skydds jakt, licensjakt och illegal jakt – som påverkar vargens bevarandestatus. Skydds jakten är det som återstår när andra åtgärder prövats och inga ytterligare åtgärder står till buds.

Möjligheten till skydds jakt är viktig för att möjliggöra samexistens. Informationsdagen belyste vikten av att säkerställa en fungerande och rättssäker skydds jakt. Det är viktigt med tydliga beslutsprocesser och kriterier för skydds jakt. Skydds jakt på hela revir anses inte vara en lösning på längre sikt eftersom revir kommer att återbesättas.

Jag beklagar att det inte finns samsyn i utskottet om den långsiktiga rovdjursförvaltningen. Mina synpunkter på de olika delarna i utskottets förslag till beslut redovisas i det följande.

Vad gäller förslaget att göra det möjligt att vid behov tillåta skydds jakt på hela revir i stället för på enskilda individer noterar jag att det vid utskottets informationsdag framkom att det redan i dag anses möjligt att fatta beslut om skydds jakt på en grupp vargar men att effekterna inte anses vara långsiktiga. Jag noterar att det inte finns hinder för detta i dag och att skydds jakt på ett helt revir utöver långsiktiga konsekvenser även innebär en risk för att genetiskt viktiga vargar skjuts. Ansvariga myndigheter bör överväga och underlätta processerna för förebyggande åtgärder och, när alternativa åtgärder inte står till buds, eventuellt besluta om skydds jakt på individer. Jag avstyrker därför tillkännagivandet om skydds jakt på hela revir.

Vad gäller förslaget att snabba på beslut om skydds jakt vill jag understryka att myndigheterna givetvis alltid ska handlägga ansökningar så snabbt och effektivt som rättssäkerheten tillåter. Att inte dröja med handläggningen är extra viktigt när det kan handla om att skydda hotade tamdjursbesättningar. På den punkten finns förhoppningsvis full enighet. Men det är en annan sak än att direkt fokusera på att vargar ska skjutas av utan att väga in möjligheten till alternativa åtgärder. Det bör bli lättare för de människor som berörs av rovdjurspolitiken att få del av stöd och rådgivning. Staten bör överväga om det krävs samordnade insatser mellan viltskydd, rovdjursavvisande stängsel, skrämselåtgärder och skydds jaktbeslut. Än en gång vill jag dock understryka att det är av största vikt att stöd eller beslut om skydds jakt då angrepp är på väg att ske eller har skett ska behandlas skyndsamt. Som nämnts ovan bör en ny jaktlagsutredning tillsättas. Denna bör utreda behovet av samordnade insatser mellan viltskydd, rovdjursavvisande stängsel, skrämselåtgärder och processen kring skydds jaktbeslut.

Vad gäller förslaget om att ändra sekretessbestämmelserna i samband med skydds jakt och licensjakt vill jag peka på att polisen i dag använder sekretessmöjligheten t.ex. för att skydda de eftersöksjägare som de anlitar. Det är alltså redan i dag möjligt att sekretessbelägga uppgifter i samband med skydds jakt. Anledningen till och besluten om skydds jakt är inte och ska inte vara föremål för sekretess. Sekretess och trygghet är viktigt, men samtidigt bör allmänhetens insyn bevakas genom att möjligheten att klaga på beslut värnas, något som förutsätter kunskap och information. Det behövs en utvärdering av hur sekretessbestämmelserna har fungerat och fungerar vid beslut om skydds jakt, vilket Liberalerna redan har föreslagit i kommittémotion 2020/21:3273. Detta kan belysas i en ny jaktlagsutredning.

Vad gäller förslaget om att se till att staten tar ett större ansvar för skyddsjakt konstaterar jag att länsstyrelserna redan i dag kan ta initiativ till skyddsjakt och därmed ta ansvaret för skyddsjakten. Om staten ska ta ytterligare ansvar innebär det en rollförskjutning som bör belysas i en ny utredning.

När det gäller förslaget om att fler hundar ska certifieras för att säkerställa att det skett vargangrepp konstaterar jag att licensierade hundar är en betydelsefull del av arbetet för att säkerställa vargangrepp. Detta i kombination med utökade DNA-tester skulle kunna påverka skyddsjaktsbesluten. I dag finansieras besiktningspersonernas verksamhet av viltskadeanslaget. Det bör utredas hur utbildningen av licensierade hundar kan utökas. Liberalerna har påtalat betydelsen av licensierade hundar i kommittémotion 2020/21:3273 och är därmed eniga med utskottsmajoriteten i sakfrågan, samtidigt som jag kan konstatera att frågan kräver både utredning och finansiering.

Som framgår av ovanstående finns det många frågor om skyddsjakt och rovdjurspolitik som behöver ses i ett sammanhang. Liberalerna har i riksdagen lyft ett antal av dessa frågor i motionsform. Miljö- och jordbruksutskottets majoritet har nu valt att skapa ett särskilt betänkande i form av ett utskottsinitiativ, vilket gör att de motionsyrkanden som Liberalerna och andra partier har lagt fram i riksdagens ordinarie processer inte har inkluderats. Detta har inneburit att frågorna inte har kunnat behandlas i ett helhetsperspektiv, något som jag beklagar. Jag kan således inte ställa mig bakom utskottets förslag till beslut.

Jag beklagar även att utskottets informationsdag den 14 september hölls i slutna former och att allmänheten således inte kan ta del av all den information som framkom vid informationsdagen och som hade varit värdefull för att kunna bedöma de förslag som utskottet haft att ta ställning till.

Avslutningsvis vill jag upprepa att det finns ett behov av en ny jaktlagsutredning.